

ASPECTUL CONȘTIENT ȘI INTUITIV ÎN PROCESUL PROIECTĂRII ARTISTICE

*SIMAC Ana, dr, conf. univ.,
MALARCIUC Ludmila, doctorandă*

Summary

The design is seen as a phenomenon accompanied by innovations, that has appeared to ease the life through comfort of exploitation, simplicity and elegance of appearance, giving objects functionality and aesthetics.

Today designers are involved in most areas of production and marketing, by creating a comfortable environment for humans, based on results of scientific research, optimal conditions of human activity and needs. We can see a large development in the construction and arrangement of interiors - the essential part of human life and activity.

The complex structure of design consists of the practice and a process of thought, and also includes different elaborations in individual and collective ways. Also we can say that creative search is assimilated with practical activity.

The necessity of artistic activity in design is mainly conditioned by consumer demands. But there is imagination and creation of the artist, which are formed only in practice, on the base of searching ideas in art and design. The design of an object is impossible without respecting its individual and specific things, including functional and compositional aspects. With all of these, engineering vision is a support in discovering the essence of the object, in disclosure of a complex of combinations and relationships with the environment and human.

„Designul este efortul conștient și intuitiv de a impune o ordine.”

(V. Papanek)

Designul este o activitate fundamentală pentru toate activitățile omenești. El apare odată cu ideea care, la rîndul său, ia naștere dintr-o necesitate, din intenția de a îmbunătăți mediul, de a crea comodități și confort pentru viața și activitatea omului. Astăzi, nu ne putem imagina vreun domeniu unde să nu fie implicați designerii, aceștia activînd în sfera de producere și comercializare, în inginerie și construcție, în domeniile vestimentației și accesoriilor și în multe alte ramuri, care nu doar satisfac necesitățile umane primare, dar permit și realizarea celor mai creative idei.

Istoria designului este strîns legată de istoria industriei, științei și tehnicii, dezvoltîndu-se într-un pas cu ele. Apariția diverselor invenții importante în aceste domenii, precum motoarele electrice, aeronautica, mașinile de calcul, au determinat nașterea unor noi ramuri în ingineria mecanică și au devenit etape istorice în dezvoltarea designului.

Munca meșterului, procesul de creare a formei unui obiect erau direct legate de confecționarea lui. Odată cu dezvoltarea industriei, erau create prototipuri în formă de modele și desene tehnice, care, ulterior, puteau fi confecționate în număr mare de către alți oameni. Astfel, la hotarul secolelor, în procesul de producere industrială, a avut loc divizarea muncii, iar designul s-a distins într-o activitate de sine stătătoare de proiectare artistică și s-a format o nouă profesie – designer.

Designul este considerat, pe bună dreptate, un fenomen însoțit de inovații apărute să faciliteze viața prin comoditatea exploatării, simplitatea, dar și eleganța aspectului, oferind, astfel, obiectelor funcționalitate, dar și aspect estetic.

Conștientizarea implică intelectualizare, gîndire, cercetare și analiză. În definiția lui V. Papanek, inițial, lipsea partea de simțire și afectivitate a procesului creativ; ulterior, în definiție, a apărut cuvîntul *intuitiv*. Din nefericire, intuiția, ca proces sau abilitate, este greu de definit. Cu toate acestea, ea afectează designul în sens profund. Prin pătrunderea intuitivă, noi aducem la viață impresii, idei și gînduri pe care le-am achiziționat fără să știm, la nivelul subconștientului.

În tendința noastră de a descoperi ordine în spirala florii-soarelui, în conurile de brad, în perfecțiunea hexagonală a unui fagure de miere, în poziția frunzelor pe o tulpină sau în arhitectura unui trandafir se reflectă preocuparea omului pentru modele. Permanent, încercăm să înțelegem existența noastră complexă, căutând în ea ordinea. Motivul pentru care ne bucurăm de lucrurile din natură este că vedem simplitate, eleganță și o legitimitate esențială în ele. Dar toate aceste forme naturale, bogate în model, ordine și frumusețe nu sînt rezultatul unei decizii luate de omenire, depășindu-se puterea noastră de definiție, și frumusețea pe care o vedem în natură este atribuită unor procese pe care noi, adesea, nu le înțelegem. Astfel, ajungem la ideea că în natură lipsește o intenție anumită, că aceste lucruri sînt favorabile pentru plante sau prezintă rezultatul unei selecții naturale.

Intenția lipsește, de asemenea, într-un sistem cu ordine întîmplătoare, precum ar fi, bunăoară, o grămadă de monede. Aranjamentele asimetrice cer o mare participare din partea privitorului, pentru a fi înțelese și apreciate. Dacă vom mișca monedele și le vom aranja în funcție de formă și mărime, ne vom impune intenția și vom crea un fel de ordine simetrică – ceva ușor de înțeles. Valoarea estetică a designului simetric și asimetric diferă, însă ambele pot oferi satisfacții, dacă intenția designerului este clară. Există un număr infinit de aranjamente care să ne satisfacă, important de reținut este că niciunul dintre ele nu este design perfect, chiar dacă unele par mai bune decît altele [2].

Exemplul de mai sus a reflectat un act de design în miniatură, pentru că designul este o activitate de rezolvare a unei probleme, care, prin definiție, nu va produce niciodată un singur răspuns, ci va da întotdeauna un număr infinit de rezolvări, unele „mai bune” și altele „mai rele”.

Din cele mai vechi timpuri, omul, într-un fel sau altul, a folosit intuiția pentru a-și îmbunătăți condițiile de trai, apoi, analizînd tehnicile aplicate și rezultatele la care a ajuns, a continuat să le folosească pe cele mai reușite.

Pe de o parte, designul exprimă specificul individualității omului, al mentalității, psihologiei și viziunii sale asupra lumii, pe de altă parte, designul este legat de mecanismul evoluției culturale a societății, prezentînd nivelul și conținutul idealurilor estetice, al normelor și preferințelor. Cultura materială reprezintă baza mediului înconjurător al omului, unde se desfășoară activitatea de însușire și dezvoltare a acestei culturi.

O trăsătură caracteristică a societății de larg consum este indiferența față de interschimbarea reciprocă dintre frumusețe și utilitate, în condițiile progresului tehnic, subestimarea faptului că omul are nevoie de spiritualitate și artă, în lumea materială. Anumite cerințe determină programul de activitate umană, care va satisface aceste cerințe, anume în felul acesta manifestîndu-se criteriul de îmbunătățire a condițiilor de trai, de perfectare a uneltelor, de creștere a bunăstării, de o permanentă muncă creativă. Într-un cuvînt, dezvoltarea civilizației continuă.

Designul, ca fenomen care a însoțit activitatea industrială, artistică și tehnico-științifică a omenirii, are și el o istorie. Dacă designul din sec. XIX, începutul sec. XX se regăsea în arhitectură și în arta decorativă și reprezenta anumite stiluri, ca Art Deco sau Art Nouveau, în sec. XX activitatea de proiectare a fost separată de celelalte activități, ca o variație a funcționalismului în procesul de producere a obiectelor tipice. Ulterior, la mijlocul sec. XX, a apărut tendința de depășire a stereotipurilor asemenea unui colaj din fragmente al diverselor stiluri.

Astăzi, designerii sînt implicați în majoritatea sferelor de producere și comercializare, avînd ca scop crearea unui mediu confortabil pentru om, bazîndu-se pe rezultatele cercetărilor științifice, condițiile optime ale activității umane și necesitățile omului. Se înregistrează o dezvoltare considerabilă în construcția și amenajarea spațiilor interioare, care constituie elementul esențial al vieții și activității umane. Vorbind despre spațiile interioare, ne putem imagina o locuință sau un oficiu în care omul își petrece timpul, dar tabloul se va extinde, dacă ne amintim de o clasificare a activităților unei persoane în funcție de vîrstă, ocupație, hobby și

multe alte criterii. Categoria spațiilor interioare include instituții de învățământ, spații comerciale, săli de sport, saloane de frumusețe, restaurante, magazine și multe alte încăperi unde se desfășoară activitatea societății contemporane [3].

Rolul designului contemporan crește odată cu numărul problemelor globale, iar sarcinile sale țin și astăzi de rezolvarea problemelor culturale, urbanistice, etnografice, ecologice etc.

În ultimii ani, designerii, dar și sociologii, culturologii, filosofii și alți reprezentanți ai științelor umanitare, tot mai mult sînt preocupați de esența designului și rolul său în cultura contemporană. Designul, ca exprimare a culturii de proiectare în societatea postindustrială, accentuează procesul de schimbare a criteriilor estetice și perfectare a formei industriale.

Proiectarea în design interior reprezintă un proces complex, care, deseori, devine obiect de studiu în literatura despre design sau proiectarea artistică. Se poate spune că stabilirea etapelor de proiectare în designul interior s-au dezvoltat în baza teoretică a designului industrial, de mobilier și arhitecturii. Formarea specialiștilor în design are loc paralel în două direcții:

- practică, prin intermediul experienței practice a designerilor de interior;
- teoretică, datorită investigațiilor în domeniul dat, care vizează diverse aspecte socioculturale implicate în acest proces, dar și conștientizarea teoretico-științifică a acestui fenomen.

Teoria designului, care presupune cercetarea legilor sale generale, a trăsăturilor specifice, tipurilor, funcțiilor, expresivității, stării actuale, este studiată de către estetica industrială – domeniu de cercetare științifică format la intersecția filosofiei, antropologiei, ergonomiei, esteticii, istoriei tehnicii și tehnologiilor. Conștientizarea teoretică a designului a început nu de mult, iar teoriile existente nu sînt încă sistematizate. Astfel, apar dificultăți în crearea unei teorii în ansamblu despre design și încă nu a fost elaborată o definiție concretă definitivă a fenomenului *design*. Conexiunile variate ale designului cu alte fenomene, dependența sa de materialele folosite, forma constructivă și tehnologică impun necesitatea creării unei teorii proprii despre legătura reciprocă dintre design și alte părți componente ale culturii mediului.

Structura complexă a proiectării în design, constituită din partea practică și procesul de gândire, include și elaborări individuale, și metode colective. Afară de aceasta, putem afirma că metoda de căutare creativă se însușește odată cu activitatea practică. Cineva poate să răstoarne munți de informație, pentru a „se agăța” de un „fir” potrivit; pentru altcineva, căutarea creativă poate fi în afara situației analizate, prin analogii și asociații cu alte domenii. Cineva poate vedea rezolvarea într-un singur cuvînt, iar altcineva se bazează pe anumite senzații vizuale.

În design, se disting două etape de dezvoltare a proiectului: documentare și proiectare. Etapa de documentare este legată de acumularea și generalizarea informației referitoare la sarcinile proiectului, de metodele de rezolvare, de crearea unor principii proprii și poate fi divizată în cîteva subetape:

- *Identificarea problemei* în baza colectării informației. La această etapă, se acumulează informații despre obiectul de proiectare, are loc studierea, analizarea și interpretarea viitoarelor momente funcționale.

- *Definirea consumatorului*. Pentru realizarea reușită a funcțiilor obiectului, este necesară analiza culturii și a obiceiurilor preferate de consumatori. Astfel, avem un șir de investigații adiționale, în cadrul cărora se studiază destinația obiectului, activitatea care se va desfășura, stilul preferat și scopurile urmărite. În funcție de aceste criterii, vor fi determinate anumite caracteristici estetice în rezolvarea proiectului (structura, planificarea, gama cromatică, aspectele compoziționale, zonarea etc.).

- *Căutarea metodelor*. Se caută metodele de rezolvare care vor permite aplicarea ideilor netradiționale sau se folosesc unele metode care s-au dovedit a fi eficiente și care pot fi modernizate și perfectate. La această etapă, are loc acumularea materialului din diverse izvoare, ceea ce va permite evidențierea beneficiilor și neajunsurilor proiectului, dar și descoperirea unor asemănări indirecte, care pot servi drept sursă pentru noi

propuneri și variante. Specificul acestei etape constă în faptul că asemănările nu trebuie percepute ca prototipuri pentru realizarea proiectului; prin analiza lor, urmează să se ajungă la noi elaborări.

Subetapele consemnate supra reprezintă stadiul de documentare în procesul de proiectare în design. Analizarea obiectului, a situației, în general, permite formularea unor cerințe funcționale, structurale, expresive și plastice care vor sta la baza limbajului vizual.

Și etapa de proiectare trece prin mai multe stadii de dezvoltare:

- *Elaborarea conceptului de „design”*, care presupune formularea ideii abstracte a proiectului. În stabilirea esenței conceptului de „design”, este impunătoare părerea lui V.T. Șimko, care consideră design-conceptul o sinteză formată din design-idee (care reprezintă anumite propuneri de metode sau principii de rezolvare a problemelor), pe de o parte, și ideea artistică (ce determină caracteristica vizuală a obiectelor și are ca scop crearea unui efect emoțional-figurativ) [4, p. 72].

Lucrul asupra design-concepției probează faptul că sînt realizate toate subetapele etapei de documentare. În formulările calitative și cantitative ale design-conceptului, în structura sa grafică, deja este stabilit conturul ideii finale și senzațiile rezultatelor care se vor pronunța la realizarea proiectului [4, p. 85].

Cu alte cuvinte, design-conceptul este ideea abstractă de bază a unui viitor proiect, iar forma conținutului său semantic este fundament al intenției proiective a designerului.

- *Elaborarea rezolvărilor compoziționale* și alegerea variantei optime. La această etapă, se realizează căutarea formei și a conținutului prin schițe și machete.

- *Prezentarea proiectului*, cu argumentarea ideii de rezolvare, implică concluzia generală și descrierea concisă a resurselor folosite în elaborarea proiectului și în aprecierea lui.

Așadar, necesitatea activității artistice în design este condiționată, în primul rînd, de cerințele consumatorilor, dar la baza mecanismului de căutare a ideilor noi, atît în artă, cît și în design, se află imaginația, creația artistului, a designerului, care se formează în activitatea practică. Cu atît mai mult proiectarea obiectului de design este imposibilă fără a fi luate în considerare particularitățile sale individuale, specifice, inclusiv cele funcționale și compoziționale. În legătură cu aceasta, viziunea inginerească prezintă un ajutor semnificativ în descoperirea exhaustivă a esenței obiectului, la dezvăluirea unui sistem de combinații și relații cu mediul înconjurător și, la sigur, cu omul.

Bibliografie

1. Popescu, M., Dicționar de artă. Forme, tehnici, stiluri artistice, Meridiane, București, 1995.
2. Папанек, В., Дизайн для реального мира, издатель Д. Аронов, Москва, 2004.
3. Фандеева, Е.М., Дизайн, его место и роль в культуре. Диссертация, специальность: Религиоведение, философская антропология и философия культуры, 122 с.
4. Шимко, В.Т., Основы дизайна и средовое проектирование: учеб. пособие, Архитектура, Москва, 2004.